

تبیین آثار اقتصاد معیشتی (دامداری) بر توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان رستم آباد شمالی رودبار)

ناصر رحمن نیا

دانشجو دکتری جغرافیا برنامه‌ریزی آمایش کیفیت محیطی، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری،
دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تهمینہ دانیالی^۱

استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

سیمین ارمغان

استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۵/۲۶ تاریخ صدور پذیرش: ۱۳۹۸/۰۹/۲۴

چکیده

هدف اصلی این مقاله عبارت است از تبیین آثار اقتصاد معیشتی (دامداری) بر توسعه روستایی است. سؤال اصلی مقاله این است که آیا اشتغال‌زایی ناشی از فعالیت‌های دامداری، توسعه روستایی را در ابعاد مختلف آن امکان‌پذیر می‌سازد؟ این پژوهش به طریق میدانی و کتابخانه‌ای انجام گرفته است. در روش میدانی از پرسشنامه، مصاحبه چهره به چهره، مشاهده و عکس بهره‌گیری شده است. در روش کتابخانه‌ای از اسناد، گزارش‌های سازمان‌ها، نهادهای دولتی، کتب، مقالات داخلی، نشریات، آمارنامه‌ها، برخی طرح‌های پژوهشی، پایان‌نامه‌های مرتبط، استفاده گردیده است. در تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش توصیفی-همبستگی با استفاده از مدل سوات، برای ترسیم نمودارها از نرم افزار SPSS استفاده شده است. در این تحقیق با استفاده از روش مذکور و با کمک نرم افزار SPSS مورد محاسبه قرار گرفت و عدد ۰/۷۴۱ به عنوان ضریب کل به دست آمد. روایی آن نیز به جهت استفاده از نماگرهایی که در مطالعات پیشین به کار گرفته شده و همچنین مورد تأیید خبرگان و اساتید متخصص در زمینه مطالعات پایداری قرار گرفت. جامعه آماری مقاله ۲۱۰ خانوار دامدار فعال در ۲۰ روستای دهستان رستم آباد شمالی رودبار با دارا بودن ۲۰۷۴ رأس دام بزرگ و ۳۸۱۰ رأس دام کوچک که مجموعاً ۵۸۸۴ دام می‌باشد را دربر می‌گیرد. با توجه به تعداد ۲۱۰ خانوار دامدار، به کل جامعه دامداران پرسشنامه داده شد و به روش چهره به چهره تکمیل و طبق جدول زیر طبقه‌بندی گردید.

واژگان کلیدی: دامداری، توسعه روستایی، شهرستان رودبار، دهستان رستم آباد.

مقدمه

در جوامع روستایی، دامداری و کشاورزی از قدیم‌الایام در زیرمجموعه‌های مختلف تولیدی شامل تولید و پرورش انواع دام، مرغ، خروس و سایر ماکیان و تولیدات مربوطه، صیادی، شکارگری و زراعت، باغداری و صنایع دستی به تناسب اقلیم ناحیه‌ای و منطقه‌ای به فعالیت‌های تبدیلی مواد خام طبیعی و تولیدی اقدام می‌کردند که هم اکنون نیز ادامه دارد. در اقتصاد معیشتی قسمتی از تولیدات برای رفع نیازهای خوراک و پوشاک و فرش و سایر نیازهای ضروری روزانه مصرف می‌شود. برای رفع نیازهای خدماتی و اجتماعی و فرهنگی مازاد تولید در بازارهای هفتگی یا دائمی به فروش می‌رسد. دامداری سنتی، بر مبنای تعریف امور سنتی، دامداری سنتی به فعالیتی گفته می‌شود که طی آن دامداران بر اساس تجارب تاریخی خود و به‌طور عمده به منظور تأمین گوشت و لبنیات مصرفی و در بعضی موارد تجاری به آن می‌پردازند و در فعالیت خود عموماً در اندازه محدود و غیرمستمری از دانش و تکنولوژی جدید استفاده می‌کنند. این نوع دامداری اکثراً در نقاط روستایی و مکمل کشاورزی انجام می‌گیرد و دامدار روستایی بخشی از اوقات کاری خویش را به نگهداری دام می‌پردازد و فرآورده‌های آن را در درجه نخست در تکمیل نیازهای خانواده مصرف و در صورت وجود مازاد به بازار عرضه می‌کند (حسینی ابری، ۱۳۸۰: ۲۳۲). فعالیت دامداری در ایران به ۳ شکل ایلی (کوچنده)، روستایی و صنعتی یا نوین انجام می‌گیرد. دامداری روستایی در آبادی‌ها و نقاط روستایی ایران متداول است، به این صورت که خانواده در محدوده وضع مالی و وسعت اراضی زراعی خود با تأمین مقداری علوفه اعم از مرتعی و دست کاشت و پس چر زراعی اقدام به نگهداری تعدادی دام و طیور می‌کند. دام روستایی معمولاً در طول روز در مرتع و مزارع اطراف می‌چرد و شب هنگام باز می‌گردد. در فصل زمستان روستائیان دام خود را در آغل نگهداری کرده و در درجه اول با علف‌های خشک آن‌ها را سیر می‌کنند (حسینی ابری، ۱۳۸۵: ۲۳۵).

عدم توسعه‌یافتگی محدوده مورد مطالعه سبب گردیده تا اشتغال، بالأخص اشتغال مولد به حداقل برسد، بیکاران از درآمد مکفی محروم باشند، از مزایای تأمین اجتماعی برخوردار نباشند، به آینده مطمئن و در خور شأن انسانی ناامید گردند، از اجتماع محلی دوری کنند، نسبت به امور مربوط به خود در این مورد از مشارکت‌های مورد نیاز در تصمیم‌گیری‌های محل زندگی، گریزان باشند، احساس عزت و سرافرازی در افراد بیکار به فراموشی سپرده شود، آزادی، مردم‌سالاری، توانمندی، احساس مسئولیت آگاهانه در جامعه بیکاران رخت بریندد، به تبع موارد مذکور ناهنجاری‌ها و بزهکاری‌ها و بداخلاقی‌ها در این جامعه کوچک نمایان شود در نتیجه آن افزایش تعداد معتادان، حتی پائین آمدن سن اعتیاد، عدم رغبت جوانان به ازدواج به موقع و در نتیجه بالا رفتن سن ازدواج، افزایش پرونده‌های قضایی، تحمیل هزینه‌های ناخواسته به خانواده‌های اجتماع محلی، افزایش مهاجرت، کاهش جمعیت روستایی، کاهش تولیدات مربوطه، کاهش تولیدکنندگان، افزایش مصرف‌کنندگان، افزایش حاشیه‌نشینی شهری و به تبع آن ایجاد مشکلات شهری نسبت به درصد مهاجرین. عدم وجود مشاغل مولد و مطمئن با پشتوانه مزایای تأمین اجتماعی به تناسب جمعیت، اهمیت پروتئین حیوانی در تغذیه‌ی انسان‌ها، عدم احساس عزت و امید به زندگی در بیکاران، عدم وجود تثبیت جمعیت، عدم توسعه‌یافتگی محدوده مورد مطالعه موجب گردیده تا در برنامه‌ریزی‌های محلی، ناحیه‌ای، منطقه‌ای، ملی، انجام این تحقیق ضرورت پیدا کند. هدف اصلی این مقاله عبارت است از تبیین آثار

اقتصاد معیشتی (دامداری) بر توسعه روستایی. سؤال اصلی مقاله این است که آیا اشتغال‌زایی ناشی از فعالیت‌های دامداری، توسعه روستایی را در ابعاد مختلف آن امکان‌پذیر می‌سازد؟ این پژوهش به طریق میدانی و کتابخانه‌ای انجام گرفته است. در روش میدانی از پرسشنامه، مصاحبه چهره به چهره، مشاهده و عکس بهره‌گیری شده است. در روش کتابخانه‌ای از اسناد، گزارش‌های سازمان‌ها، نهادهای دولتی، کتب، مقالات داخلی، نشریات، آمارنامه‌ها، برخی طرح‌های پژوهشی، پایان‌نامه‌های مرتبط، استفاده گردیده است. در تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش توصیفی-همبستگی با استفاده از مدل سوات، برای ترسیم نمودارها از نرم افزار SPSS استفاده شده است. در این تحقیق با استفاده از روش مذکور و با کمک نرم افزار SPSS مورد محاسبه قرار گرفت و عدد ۰/۷۴۱ به عنوان ضریب کل به دست آمد. روایی آن نیز به جهت استفاده از نماگرهایی که در مطالعات پیشین به کار گرفته شده و همچنین مورد تأیید خبرگان و اساتید متخصص در زمینه مطالعات پایداری قرار گرفت.

رویکرد نظری

یکی از ابعاد راهبرد توسعه ناحیه‌ای آن است که با برقراری توازن بیشتر و ایجاد نظام تقویت متقابل مکان‌های مرکزی، کارکرد شهر و روستا را یکپارچه کرد (آسایش- استعلاجی، ۱۳۹۴: ۸۴). مطالعات جغرافیای کشاورزی برای هرگونه تغییر و دگرگونی در فعالیت‌های انسان خصوصاً در زمینه برنامه‌ریزی و اهداف توسعه ضروری می‌باشد (استعلاجی، شریعت پناهی، ۱۳۹۲: ۸۲). به لحاظ اهمیت پروتئین حیوانی در تغذیه انسان‌ها و با توجه به روند رشد جمعیت کشور که تعداد آن در سال ۱۳۸۵ حدود ۷۰ میلیون نفر برآورد می‌گردد، توجه به تأمین نیاز غذایی جمعیت، بسیار ضرورت دارد (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۳: ۱۶۸). شاخص‌های توسعه در واقع بیان آماری پدیده‌های منطقه‌ای است (رضوانی، ۱۳۸۴: ۲۴). سه منبع اساسی که در توسعه اقتصاد روستایی نقش بسیار مهمی دارند عبارت‌اند از: زمین، آب، زندگی جانوری. (افتخاری و دیگران، ۱۳۹۳، ۳۰۷). توسعه روستایی به نوین‌سازی جامعه می‌پردازد و آن را از یک انزوای سنتی به جامعه‌ای تغییر می‌دهد که با اقتصاد ملی عجین شود. (ازکیا- غفاری، ۱۳۸۳، ۲۱). در توسعه روستایی با تأکید بر الگوی توسعه پایدار درصدد است تا به طور هم‌زمان به موضوع‌هایی مانند محیط زیست، زندگی، رفاه و بهزیستی انسان روستایی در تعامل با انسان، انسان با مصنوعاتش و انسان با محیطش توجه کند و پاسخی مناسب به فعالیت‌های اقتصادی و پیوند آن با رفاه اجتماعی ارائه دهد. (پورطاهری و دیگران، ۱۳۹۰، ۵۲).

توسعه به عنوان افزایش توانمندی‌ها و بهبود شایستگی‌ها نیز تعریف شده است. (متوسلی، ۱۳۸۷: ۴۰). اگر کسی نشانی توسعه را از شما پرسد چنین راهنمایی اش کنید: میدان آزادی، آزادراه مردم سالاری، خیابان توانمندی و اگر شماره پلاک را پرسید بگویید، در آنجا نیازی به دانستن شماره پلاک نیست، زیرا همه‌ی درب‌ها بر پاشنه‌ی مسئولیت آگاهانه می‌چرخد و به روی توسعه پایدار گشوده می‌شوند. (آمارتیا سن، ۱۳۹۴: ۱۰۸). توسعه با کالاهای مادی آغاز نمی‌شود، با آدمیان و تربیت آن‌ها، با سازمان و با انضباط آغاز می‌شود، بدون این ۳ همه منابع دست نخورده و بلامصرف باقی می‌ماند. (شوماخر، ۱۳۹۲: ۱۳۱). جوامع و گروه‌های فراوانی حتی در نامساعدترین مناطق جهان توسعه می‌یابند و ثروت تولید می‌کنند (آنتونی- فیلیپ، ۱۳۹۵: ۱۷۴).

عده‌ای از محققین ویژگی‌های زیر را در زمینه امر توسعه به ویژه در کشورهای جهان سوم به عنوان مفاهیم خاص توسعه می‌پذیرند: ۱- افزایش تولید کالا، خدمات و افزایش مصرف در یک سطح متعادل انجام‌گیرد. ۲- توسعه اقتصادی، لازم است رفاه اجتماعی برای همه مردم جامعه فراهم سازد، توسعه نباید تنها ثروت را افزایش دهد بلکه توسعه فرهنگی و اجتماعی جامعه را نیز سبب گردد. ۳- امر توسعه، موجب افزایش سرمایه‌گذاری در تعلیم و تربیت می‌شود، به تجربیات و آگاهی‌های مردم می‌افزاید، آگاهی‌های مردم و آموزش عمومی، آزادی‌های سیاسی را پاسداری می‌کند و این امر اساس همه پیشرفت‌های اجتماعی اقتصادی و فرهنگی محسوب می‌گردد. ۴- توسعه سبب می‌شود که همه مردم جامعه از کیفیت زندگی خود، در شهر و روستا، اظهار رضایت کنند. (شکوئی به نقل از Timothy oriordon.pp.38-39. برخی از جغرافی‌دانان، جامعه‌شناسان و اقتصاددانان نیز تعاریف و مفاهیم گوناگونی از توسعه بدست می‌دهند که با توجه به شرایط خاص کشورهای در حال توسعه، تعبیر زیر از اهم آن- هاست: توسعه اساساً یک عملکرد انسانی است که در آن همه مردم جامعه به طور کامل بسیج می‌شوند، دور باطل فقر و مرض شکسته می‌شود، کیفیت زندگی همه مردم در همه نواحی جغرافیائی بهبود می‌یابد در همان حال، مفهوم تازه‌ای از روابط کشور با سایر کشورها در سطوح بین‌المللی مطرح می‌گردد(شکوئی به نقل از progress in Human Geography. P. 465.

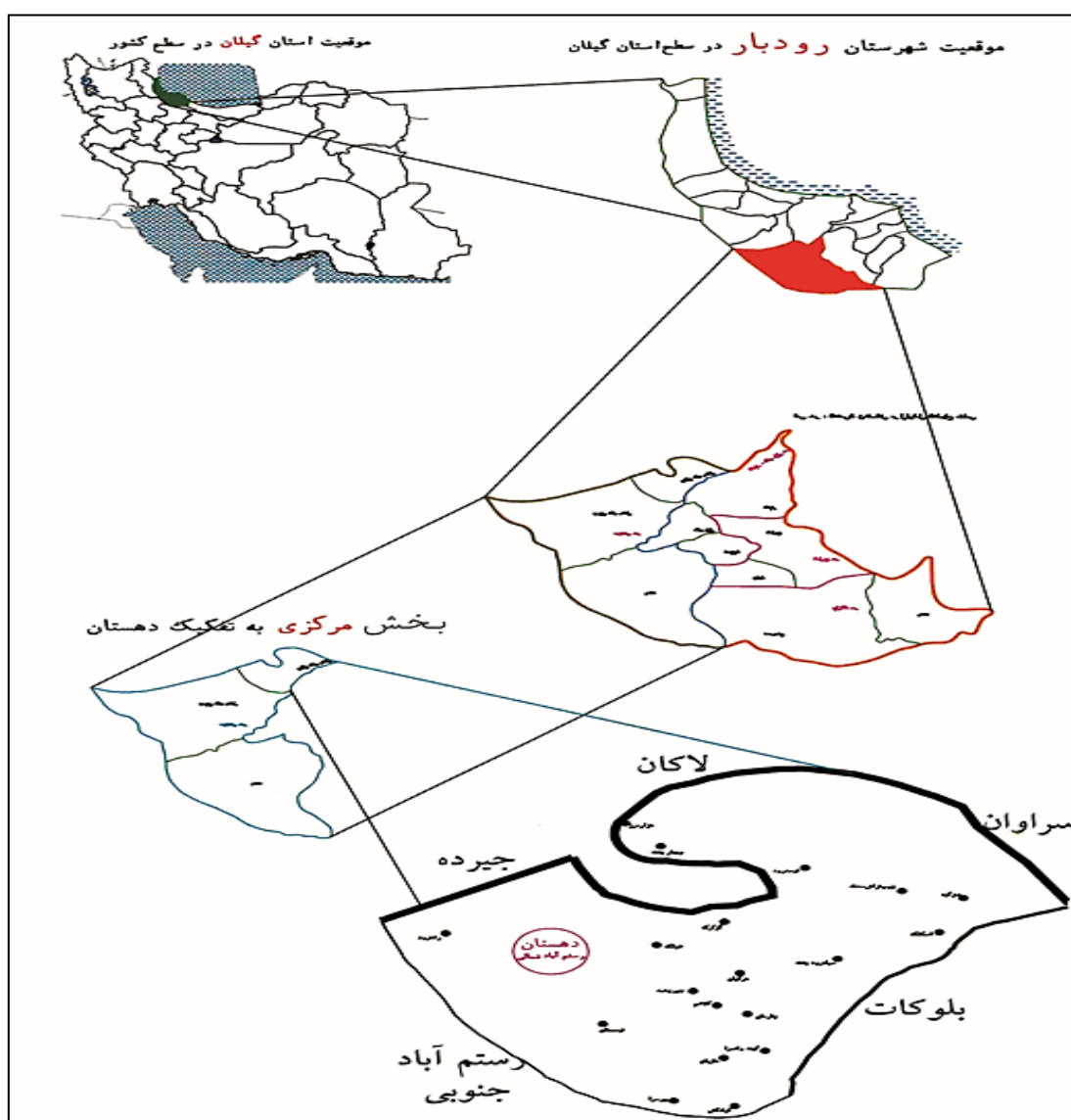
توسعه، اساس کار جغرافیای کاربردی محسوب می‌شود و در جغرافیای کاربردی مراد از آن، توسعه بدون تخریب یا حداقل تخریب در برابر حداکثر سود جامعه است، واقعیت است که در گذشته، توسعه کشاورزی و صنعتی، مسائل مهمی را در محیط زیست انسان موجب شده است. افزایش میزان آلودگی هوا، آب، آلودگی خاک، بالا رفتن میزان امراض، به خطر افتادن سلامتی انسان و بالاخره افزایش شدید هزینه‌های رفاه اجتماعی، درمانی و بهداشتی نمونه‌هایی از آن است. بوجود آمدن این مسائل، بیانگر عدم مدیریت صحیح در اداره محیط زیست و بهره‌برداری نامعقول از اکوسیستم‌های طبیعی می‌باشد. گفتنی است که در کشورهای در حال توسعه، مسائل محیط زیست، در نتیجه فقدان توسعه لازم و یا توسعه بطئی به وجود آمده است. امروزه در کشورهای در حال توسعه، صدها میلیون انسان، از نخستین نیازهای بشری مثل غذای کافی، مسکن، لباس و سلامتی بی‌بهره‌اند و صدها میلیون نفر نیز به تعلیم و تربیت و اشتغال دائمی راهی ندارند. تخریب جنگل‌ها، کاهش حاصل‌خیزی خاک، کاهش تولیدات در نتیجه آفات، سوء تغذیه و کم‌غذایی مردم، سبب افزایش فشار روی اکوسیستم‌های ضعیف می‌گردد، ضعف و شکنندگی این اکوسیستم‌ها، خود ناشی از عدم توسعه لازم جامعه، بهره‌گیری بیش از حد و مصرف نامعقول می‌باشد که به سرعت ضعف و منابع طبیعی را فراهم می‌سازد، حال با در نظر گرفتن آنچه که گفته شد، این سؤال مطرح می‌شود که چرا، در جغرافیای کاربردی، توسعه به عنوان اساس کار پذیرفته می‌گردد؟ پاسخ این سؤال را می‌توان از موارد زیر دریافت کرد:

الف: در جغرافیای کاربردی، اهداف توسعه و حفاظت محیط زیست مکمل یکدیگرند. ب: در جغرافیای کاربردی، روشی که در آن، امر توسعه سبب ویرانی و تخریب محیط زیست می‌گردد و این تخریب ادامه توسعه را تهدید می‌کند به کلی کنار گذاشته می‌شود. ج: در کشورهای در حال توسعه بیش از ۲/۳ جمعیت دنیا زندگی می‌کنند اما در این کشورها، هیچ‌گونه گزینه‌ای در جهت دگرگونی‌های اقتصادی و اجتماعی در مسیر تامین نخستین نیازهای

انسانی دیده نمی‌شود. د: در جغرافیای کاربردی، محیط زیست انسان به عنوان یک سرمایه طبیعی در جهت نیازهای انسانی، محترم شمرده می‌شود و هدف‌های توسعه تنها در رشد تولید ناخالص ملی خلاصه نمی‌گردد. بلکه هدف نهایی سیاست توسعه و سیاست محیط زیست، در افزایش کیفیت زندگی و ارضاء نیازهای اساسی، بدون نابودی اکوسیستم‌های طبیعی و انسانی جهت گیری می‌شود (شکوئی به نقل از 1) Mostfa kamal tolba. PP. 11- 12.

ناحیه مورد مطالعه

دهستان رستم‌آباد شمالی در شمال شهرستان رودبار واقع است از شمال و شمال شرق به شهرستان رشت، از شرق به سفیدرود که در ورای آن بلوکات قرار دارد، از جنوب به رستم‌آباد مرکزی و از غرب به شهرستان شفت و رستم‌آباد جنوبی محدود می‌شود.

نقشه شماره ۱: محدوده مورد مطالعه (۱۳۹۸)

منبع: (سازمان مدیریت و برنامه ریزی گیلان)

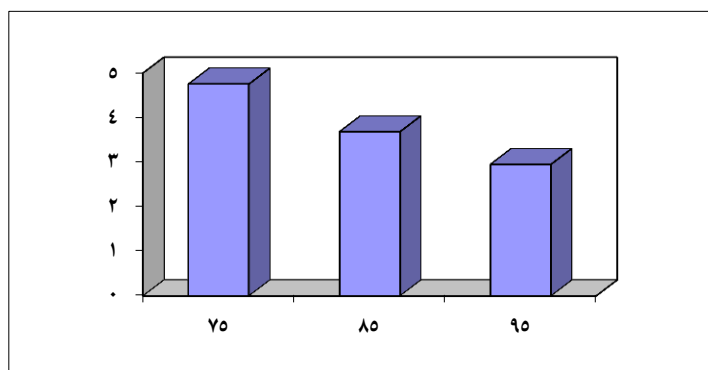
دهستان رستم‌آباد شمالی همانطور که از نامش پیداست، در شمالی‌ترین قسمت شهرستان رودبار در بخش مرکزی آن در یک ناحیه کوهپایه ای بین $25^{\circ} 49'$ و $36^{\circ} 49'$ طول شرقی $57^{\circ} 36'$ و $2^{\circ} 37'$ عرض شمالی قرار دارد. این دهستان ۹۲ کیلومتر مربع وسعت دارد و با شهرستان رشت در شمال و شهرستان شفت در غرب و رستم‌آباد مرکزی در جنوب، جلگه سفید رود در شرق هم‌مرز می‌باشد. بر اساس آخرین تقسیمات اداری، سیاسی، شهرستان رودبار، این دهستان دارای ۲۰ روستا است که از این تعداد ۱۵ روستا دارای سکنه و ۵ روستا خالی از سکنه می‌باشد. بعد از زلزله ۱۳۶۹ و به دلیل اجرای طرح خروج دام از جنگل، خانواده‌هایی از برخی روستاهای اطراف به خصوص تمام ساکنین روستاهای خالی از سکنه فعلی، روستای اسکلك را به دلیل موقعیت خاص آن از لحاظ قرار گیری در کنار جاده رشت به تهران و در نقطه ای به فاصله، تقریباً برابر از رشت و رودبار و خدمات‌دهی و برخورداری از زیرساخت‌های رفاهی نسبی به عنوان محل سکونت انتخاب کردند و در نتیجه تجمع جمعیت در این روستا، اسکلك حالت مرکزیت پیدا کرده است. دهستان رستم‌آباد شمالی در محدوده کوهپایه ای رشته کوه تالش قرار دارد.

جدول شماره ۱: مختصات جغرافیایی دهستان رستم‌آباد شمالی به تفکیک روستاها (۱۳۹۸)

محدوده	طول جغرافیایی		عرض جغرافیایی		ارتفاع متر
	درجه	دقیقه	درجه	دقیقه	
شهرستان رودبار	۱۱	۴۹	تا ۳۳	تا ۳۶	۵
	تا	تا	۷	۳۷	
دهستان رستم‌آباد شمالی	۲۵	۴۹	۵۷	تا ۳۶	۳۷
	تا	تا	۲	۳۷	
اسکلك	۳۴	۴۹	۰	۳۷	۲۵۰ تا ۱۰۰
	۳۵	۴۹			
توسه رود	۲۵	۴۹	۲	۳۷	۴۰۲
چویراش محله	۳۴	۴۹	۱	۳۷	۲۴۸
خولک	۲۹	۴۹		۳۷	۱۰۰
سیاه رود پشته	۳۳	۴۹	تا ۵۹	۳۶	۱۵۰ تا ۱۴۰
	۳۴	۴۹			
رشته رود	۳۷	۴۹	۰	۳۷	۴۶۰
هرکیان	۳۲	۴۹	۵۹	۳۶	۲۲۰
مازیان	۳۱	۴۹	۵۸	۳۶	۴۰۰
پیرسرا	۳۱	۴۹	۵۷	۳۶	۴۲۰
کهنه وانسرا	۳۲	۴۹	۵۸	۳۶	۳۰۰
کلاشم	۳۱	۴۹	۵۹	۳۶	۴۲۰
دیزکوه	۳۵	۴۹	۰	تا ۳۷	۲۰۰
	تا ۳۶	تا	۱	۳۷	
کوله کش	۳۱	۴۹	۵۷	۳۶	۳۵۰

منبع: (فرهنگ آبادی ها و نقاط مذهبی، نویسنده پاپلی یزدی)

این دهستان در دهه ۷۵-۸۵ دارای نرخ رشد $3/2-$ و در دهه ۹۵-۸۵ دارای نرخ رشد $1/18-$ درصد می‌باشد و نرخ رشد بعد خانوار برای دهه ۷۵-۸۵، $2/52-$ درصد و برای ۸۵-۹۵، $2/15-$ درصد می‌باشد.

نمودار شماره ۱: بعد خانوار دهستان رستم‌آباد شمالی در دوره‌های سرشماری ۷۵-۸۵-۹۵

منبع: (معاونت برنامه ریزی استانداری گیلان)

با توجه به نمودار بعد خانوار دهستان ۴/۷۵ نفر در ۷۵ و ۳/۶۸ نفر در سال ۸۵ و ۲/۹۵ در ۹۵ تقلیل یافته که به ترتیب در هر دوره سرشماری، ۱/۰۷ نفر و ۰/۷۲ نفر کاهش یافته است. از آنجاییکه نیروی انسانی، به خصوص تحصیل کرده، مجرب، ماهر، بزرگ‌ترین سرمایه محلی، منطقه‌ای، ملی محسوب می‌شود، آگاهی از ساختار نیروی انسانی محدوده مورد مطالعه که در بخش‌های مختلف به فعالیت اشتغال داشته و یا دارند، ما را در تدوین یک برنامه جامع و علمی برای رسیدن به هدف توسعه، بسیار کمک می‌کند. به ویژه که می‌دانیم برای چه کسانی و با چه موقعیتهایی می‌خواهیم برنامه ریزی کنیم؛ لذا ساختار جمعیت دهستان با استفاده از سالنامه‌های آماری سال‌های ۷۵، ۸۵، ۹۵ مدیریت و برنامه ریزی گیلان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

- از کل جمعیت ۳۸۸۲ نفری سال ۱۳۷۵، ۳۲/۷۸ درصد را جمعیت فعال و ۶۷/۲۲ درصد را جمعیت غیر فعال تشکیل می‌دهد که از این تعداد جمعیت فعال ۲۴/۹۴ درصد را شاغل و ۷/۸۴ درصد را بیکار تشکیل می‌دهد.
- از این گروه شاغلین ۴۶/۵۱ درصد مرد و ۳/۳۷ درصد زن هستند و از گروه بیکاران ۱۱/۱۲ درصد مرد و ۵/۸۸ درصد زن هستند.

از جمعیت غیر فعال ۴۱/۰۳ درصد مرد و ۹۲/۰۲ درصد زن هستند.

از جمعیت فعال سال ۷۵، ۳۶/۶۷ درصد در بخش کشاورزی و ۲۱/۱۷ درصد در بخش صنعت ۳۹/۹۲ درصد در بخش خدمات و ۱/۲۴٪ اظهار نشده

از کل جمعیت ۲۷۹۳ نفری سال ۱۳۸۵ دهستان رستم‌آباد شمالی، ۴۴/۸ درصد را جمعیت فعال و ۵۵/۲ درصد را جمعیت غیر فعال تشکیل می‌دهند. از تعداد جمعیت فعال ۴۱/۴ درصد شاغلین و ۳/۴ درصد بیکار هستند. از گروه شاغلین ۶۱/۷ درصد مرد و ۲۲/۲ درصد زن هستند.

از گروه بیکاران ۴/۶ درصد مرد و ۲/۲ درصد زن هستند.

از جمعیت ۵۵/۲ درصد غیر فعال، ۳۳/۷ درصد مرد و ۷۵/۶ درصد زن هستند (سالنامه آماری گیلان، ۱۳۸۵: ۱۲۵).

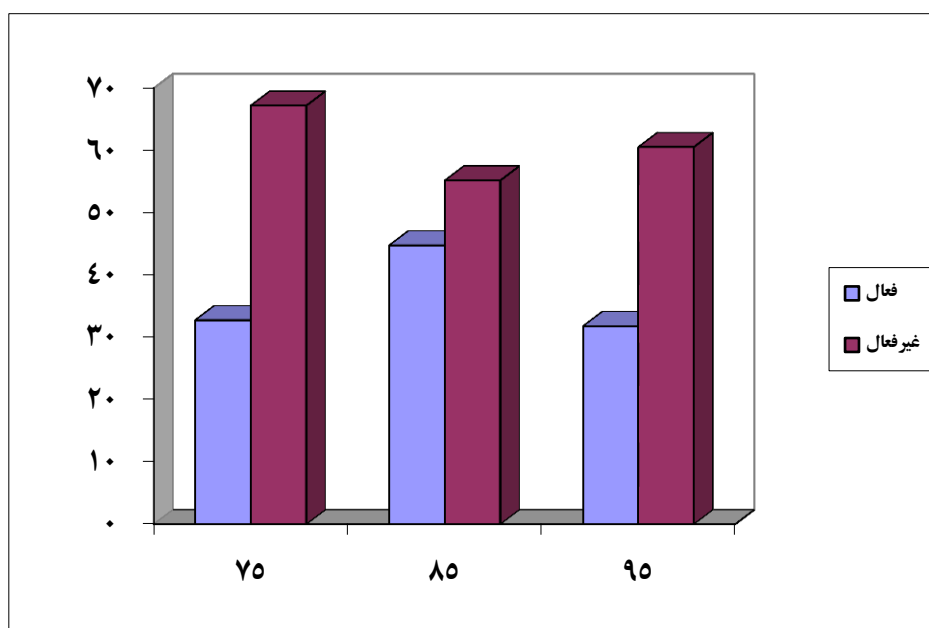
از جمعیت فعال سال ۱۳۸۵، ۳۵/۸ درصد در بخش کشاورزی و ۲۱/۵ درصد در بخش صنعت و ۴۲/۴ درصد در بخش خدمات فعالیت دارند و ۰/۳ درصد اظهار نشده می‌باشند.

• از کل جمعیت ۲۴۷۸ نفری سال ۱۳۹۵ دهستان رستم‌آباد شمالی ۳۱/۸ درصد را جمعیت فعال و ۶۰/۵۷ درصد را جمعیت غیرفعال تشکیل می‌دهند. از جمعیت فعال، ۲۷/۰۷ درصد شاغلین و ۴/۷۳ درصد بیکار هستند. از گروه شاغلین، ۲۴/۰۵ درصد مرد و ۳/۰۲ درصد زن هستند و ۶۰/۵۷ درصد غیرفعال می‌باشند.

جدول شماره ۱: درصد توزیع جمعیت فعال و غیر فعال، شاغل و غیر شاغل دهستان رستم‌آباد شمالی به تفکیک سرشماری های ۷۵، ۸۵ و ۹۵

غیر فعال=۶۷/۲۲		فعال=۳۲/۷۸		۱۳۷۵
مرد=۴۱/۰۳	زن=۹۲/۰۲	بیکار=۷/۸۴	شاغل=۲۴/۹۴	
		مرد	زن	
		۵/۸۸	۱۱/۱۲	۴۶/۵۱
غیر فعال=۵۵/۲		فعال=۴۴/۸		۱۳۸۵
مرد=۳۳/۷	زن=۷۵/۶	بیکار=۳/۴	شاغل=۴۱/۴	
		مرد	زن	
		۲/۲	۴/۶	۲۲/۲
		۶۱/۷		
غیر فعال=۶۰/۵۷		فعال=۳۱/۸		۱۳۹۵
مرد=-	زن=-	بیکار=۴/۷۳	شاغل=۲۷/۰۷	
		مرد	زن	
		-	-	۳/۰۲
				۲۴/۰۵

منبع: (سالنامه آماری سه دوره)

نمودار شماره ۲: درصد توزیع جمعیت فعال و غیرفعال دهستان رستم‌آباد شمالی

در سه دوره سرشماری ۷۵-۸۵-۹۵ مأخذ: سالنامه آماری سه دوره

جمعیت فعال و غیر فعال سه دوره سرشماری ۷۵ و ۸۵ و ۹۵ سیر صعودی و نزولی داشته است. در سال ۱۳۷۵ جمعیت فعال ۳۲/۷۸ درصد بوده که ۲۴/۹۴ درصد شاغل با ۴۶/۵۱ درصد مرد و ۳/۳۷ درصد زن بودند، بیکاران ۷/۸۴ درصد بوده که ۱۱/۱۲ درصد مرد و ۵/۸۸ زن بودند. جمعیت غیرفعال ۶۷/۲۲ درصد بوده که ۴۱/۰۳ درصد مرد و ۹۲/۰۲ درصد زن بودند. در سال ۱۳۸۵ جمعیت ۴۴/۸ درصد بوده که ۴۱/۴ درصد شاغل با ۶۱/۷ مرد و ۲۲/۲ درصد زن بودند، بیکاران ۳/۴ درصد بودند که مرد ۴/۶ درصد و زن ۲/۲ درصد بوده است. جمعیت غیرفعال ۵۵/۲

درصد با ۳۳/۷ درصد مرد ۷۵/۶ درصد زن بوده است. در سال ۱۳۹۵ جمعیت فعال ۳۱/۸۰ درصد تقلیل یافته که ۲۷/۰۷ درصد شاغل و ۲۴/۰۵ درصد ان مرد و ۳/۰۲ درصد آن زن بوده، بیکاران نیز ۴/۷۲ درصد بوده است. جمعیت غیرفعال ۶۰/۵۷ درصد بوده است. جمعیت ده ساله و بیشتر ۹۲/۴۱ درصد و کمتر از درصد ۷/۵۹ درصد بوده است از جمعیت ده ساله و بیشتر ۴۶/۲۸ درصد مرد ۴۶/۱۲ زن بوده است. آمار سال ۱۳۹۵ بیانگر آن است که حدود ۳۲ درصد جمعیت برای حدود ۶۸ درصد جمعیت یعنی ۱ نفر برای ۳ نفر (خودش و دو نفر دیگر) هزینه زندگی را تأمین می‌کند. نیز با توجه به جمعیت ۹۲/۴۱ درصدی ده ساله و بیشتر در آینده جمعیت زیادی وارد بازار کار خواهند شد.

جدول شماره ۲: فعالیت کشاورزی رایج در دهستان رستم‌آباد شمالی در سال ۱۳۹۸

ردیف	نام دهستان	زراعت برنج	باغداری	دامداری		پرورش طیور	پرورش گرم‌اندام پرورش	پرورش زنبور عسل	پرورش مغزی	سطح زیر کشت برنج به هکتار		سایر بافتن به هکتار
				سبز	زرد					کشت مستمر	کشت موقت	
۱	اسکلک	×	×	۶۹۰	۳۲۰	×	×	×	-	۲۰	۵	۸
۲	پیرسرا	×	×	۴۰۰	-	×	-	×	-	۲	-	۵
۳	توسه رود	×	×	۳۸۰	۱۷۰	×	-	-	-	-	۸	۵
۴	چارمان	-	×	۶۰۰	۵۰	-	-	-	-	-	-	-
۵	چوینتراش محله	×	×	-	۱۴۴	×	-	-	-	-	در اسکلک مستمر است	در اسکلک مستمر است
۶	خولک	×	×	-	۴۰	×	-	-	-	-	۷	۴
۷	دیزکوه	×	×	۵۰۰	۴۰۵	×	×	×	×	۲۲	-	۵
۸	رشتروود	×	×	۷۰۰	۵۱۴	×	×	×	×	-	۳۵	۱۰
۹	سیاهرود پشته	×	×	۸۰	۷۸	×	-	-	-	۳	۱۰	۵
۱۰	قلعه کول	×	×	۱۶۰	۶۵	×	-	-	-	۳	-	۶
۱۱	کوله کش	×	×	-	۴۰	×	-	-	-	-	۸	۳
۱۲	کلاشم	-	×	-	۵۰	×	-	-	-	-	-	-
۱۳	کهنه وانسرا	-	×	-	۴۰	×	-	-	-	-	-	-
۱۴	گزرکری	-	×	-	۴۷	×	-	-	-	-	-	۰/۱
۱۵	مازیان	-	×	۳۰۰	۵۰	×	-	-	-	-	-	-
۱۶	هرکیان	×	×	-	۶۱	×	-	-	-	۱۱	-	۲
	جمع			۳۸۱۰	۲۰۷۴					۵۵	۷۶	۵۳/۱
					۵۸۸۴					۱۳۱		

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

ساختار اقتصادی

اهمیت کشاورزی در اقتصاد ایران

موقعیت اقتصادی هر سرزمین، وابسته به کارکرد بخشهای اقتصادی آن سرزمین (کشاورزی، صنعت و معدن، خدمات) است. این کارکرد در پرتو ترکیب بهینه قدرت تولیدی سرزمین شکل می‌گیرد. امکان آن وجود دارد که هر سرزمینی، در زمینه‌ای خاص، از قدرت تولیدی مناسب و پرتوان برخوردار باشد. لذا توجه به توان تولیدی و کارآ کردن آن، زمینه‌های مناسبی را برای بهره‌وریهای اقتصادی به وجود می‌آورد. نگرشی در کارکرد بخشهای اقتصادی کشور، حاکی از موقعیت مناسب بخش کشاورزی در اقتصاد ایران است؛ زیرا کشاورزی توانسته است از نظر

اشتغال زائی، تأمین درآمد و سهم آن در تولید ناخالص ملی، تأمین نیازهای مصرفی جمعیت و همچنین تأمین ارز، موقعیت مطلوبتری را نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی کسب نماید (مطیعی لنگرودی، ۱۳۷۸: ۱۰۶)

کشاورزی:

- در تمام روستاها فعالیت دامداری رواج دارد که همه خانواده‌های دامدار مازاد تولید را می‌فروشند. دامداران صاحب دام ریز از فروش تولیدات دامی امرار معاش می‌کنند و فاقد شغل دیگر هستند.
- پرورش طیور برای رفع نیازهای معیشتی در تمام روستاها رواج دارد.
- در روستاهای پیرسرا، رشته رود، اسکولک، دیزکوه، ۵ خانوار دارای ۲۳۰ کندوی زنبور عسل هستند که مازاد تولید سالانه را می‌فروشند.

قسمت اعظم زمین‌های زراعی به کشت برنج در جلگه سفید رود و دره‌ها و دامنه‌ها اختصاص یافته و بعد از دامداری در درجه دوم اهمیت قرار دارد. میزان سطح کشت برنج که از طریق مشاهده و مصاحبه توسط نگارنده محاسبه گردیده ۱۳۱ هکتار است که برنج استحصالی از هر هکتار مزارع دره‌ها و دامنه‌ها به دلیل تفاوت شرایط زراعی ۸۰ درصد برنج استحصالی از حاشیه سفیدرود است. عده‌ای از زراعین بخصوص دامداران زارع، از مزارع برای کشت دوم جو، شبدر به منظور تأمین قسمتی از خوراک و علوفه دام استفاده می‌کنند که در بازدهی مزارع نیز تاثیر دارد. در این صورت سطح زیر کشت از ۱۱۴ هکتار به ۱۱۸ هکتار می‌رسد.

باغات دهستان:

سطح باغات دهستان رستم‌آباد شمالی ۵۳/۱ هکتار است که تحت پوشش درختان کهنسال گردو، آلوچه، سایر میوه‌ها می‌باشد، به دلیل نامناسب بودن شرایط جوی و هجوم حیوانات وحشی، درختان میوه از بازدهی مورد انتظار برخوردار نمی‌باشند فقط در حد رفع نیازهای معیشتی از آنها استفاده میشود. در این میان فقط درختان گردو در صورت مساعد بودن شرایط جوی بعضی از سالها بازدهی خوبی دارد که صاحبان باغها مازاد تولید را به فروش می‌رسانند. در سالهای اخیر خانوارهایی اقدام به کشت درختان مرکبات کرده‌اند که در صورت مساعد بودن شرایط جوی برخی از سالها دارای بازدهی خوبی است. کشت انواع حبوبات، سبزیجات، خیار، گوجه فرنگی، بادمجان، پیاز، سیر، سیب زمینی برای رفع نیازهای معیشتی در دهستان رواج دارد. ضمناً در قسمتی از برخی باغات درختان صنوبر نیز به چشم می‌خورد که بیشتر برای فروش استفاده می‌شود.

دامداری:

دهستان رستم‌آباد شمالی به دلیل برخورداری از ویژگیهای خاص طبیعی دارای بستر مناسب برای دامداری بوده و هست، در گذشته نه چندان دور اکثریت ساکنین آن از راه دامداری امرار معاش می‌کرده‌اند، که این روند تا حالا ادامه یافته اما به دلیل تغییرات بوجود آمده در فرهنگ زندگی ساکنان خانوارهای محدوده مطالعاتی و تغییر نسل و محدودیت‌های ایجاد شده توسط دولت‌ها، از تعداد خانوارهای دامدار و تعداد دام کاسته شده اما همچنان دامداری در محدوده مورد مطالعه ادامه دارد. طبق آمار واکسیناسیون اداره دامپزشکی شهرستان رودبار و مطالعات میدانی به عمل آمده از کل ۸۳۶ خانوار ساکن این محدوده، ۲۱۰ خانوار برابر ۲۴/۰۴ درصد خانوارها تعداد ۵۸۸۴ رأس دام ریز

و درشت را نگهداری می‌کنند که برخی از این خانوارها فقط از راه دامداری امرار معاش می‌نمایند. از کل دام‌ها ۲۰۷۴ راس دام بزرگ و ۳۸۱۰ راس دام کوچک می‌باشند.

پرورش طیور:

پرورش طیور خانگی به تبعیت از فعالیتهای کشاورزی در کل روستاهای دهستان برای رفع نیازهای معیشتی رواج دارد، برخی از خانواده‌ها که از موقعیت مکانی مناسبتر برخوردار هستند با تولید بیشتر در سال مازاد مصرف را می‌فروشند. انواع طیور که روستائیان به پرورش آنها مبادرت می‌کنند، مرغ، اردک، غاز، بوقلمون می‌باشد.

صنعت:

در دهستان رستم‌آباد شمالی یک واحد کارخانه تولید شن و ماسه، یک واحد کارخانه برنجکوبی مستقر هستند که کارخانه برنجکوبی ۶ ماه از سال فعال است ولی کارخانه تولید شن و ماسه در تمام سال فعالیت دارد که این کارخانه اسکالک بدلیل نزدیکی به مکان‌های مسکونی، آموزشی موجب آلودگی زیست محیطی گردیده. یک واحد تولید آب معدنی در هرکیان فعالیت دارد، واحدهای تولیدی مذکور برای ۳۲ نفر مستقیماً اشتغال ایجاد کرده‌اند.

خدمات:

با توجه به قدمت تاریخی روستای اسکالک که نسبت به همه روستاهای دهستان مرکزیت داشته و دارد بانضمام روستاهای دیزکوه و سیاهرود که در کنار جاده رشت- تهران قرار دارند ارائه خدمات سرراهی به مسافران یکی از عمده ترین فعالیت ساکنان این روستاها می‌باشد. که مراکز خدماتی به صورت قهوه خانه، رستوران، فروش انواع تولیدات دهستان، وجود فروشگاههای مایحتاج اولیه و ضروری، در فعالیت هستند. علاوه بر خدمات فوق، وجود واحدهای آموزشی، بهداشتی، مخابراتی، پست و پست بانک، یک مرکز تعویض روغن و سرویس اتومبیل، از مراکز عمده مراجعات خدمات مسافران و افراد غیر بومی است که بر اقتصاد محدوده مورد مطالعه تاثیر خوبی گذاشته است. در تشکیل هسته اولیه همه روستاهای دهستان رستم‌آباد شمالی که از افراد مسن پرسیده ام و آنچه خودم قبل از ملی شدن جنگلها دیده و شنیده ام و در نتیجه تحقیق چند ساله به آن رسیده ام، مهمترین عامل، دامداری در کل دهستان میباشد و بوده‌اند دامدارانی برای نگهداری حدود ۱۵۰ راس گاو و ۲۰۰ راس گوسفند و بز دارای دو خانواده نوکر بوده‌اند که در نگهداری دامهای خود از تعلیف جنگل استفاده می‌کردند و تولیدات لبنی و دامی را در بازارهای رشت- رستم‌آباد- رودبار به فروش می‌رسانده‌اند. عامل دوم شکل گیری دهستان، استفاده از چوب جنگل این منطقه برای تهیه ذغال و انواع الوار و تراورس و پارو- دسته بیل و کلنگ و داس و تبر و فروش این فراورده‌های چوبی در بازارهای رشت، رستم‌آباد، رودبار و عمدتاً در بازار قزوین، زنجان، تهران بوده است. بافت همه روستاهای دهستان رستم‌آباد شمالی بدلیل اینکه هسته اولیه شکل گیری روستاها برای استفاده دامداری بوده است، پراکنده میباشد. بجز روستاهای اسکالک و هرکیان. این دو روستا نیز ترکیبی از پراکندگی و مجتمع میباشد. زیرا در اسکالک خانواده‌هاییکه تاکنون دامداری می‌کنند در همان مکانهای قدیمی سکونت دارند منتها فرزندان آنها که در بخش خدمات مشغول شده‌اند برای نزدیک شدن به مراکز خدماتی و برخورداری نسبی از یک زندگی نسبتاً شهری به یک مکان مسطح در نقطه ای به فاصله حدود یکصد متر از جاده رشت، تهران به صورت مجتمع اسکان یافته‌اند، که علاوه بر افراد مذکور

دامداران مشمول طرح ساماندهی و عده قلیلی که خانه‌های آنان در زلزله ۶۹ آسیب دیده بودند و مهاجرینی که از روستاهای اطراف اسکلک و یا کسانی که بدلیل برخورداری از آب و هوای خوب و چشم انداز کم نظیر اسکلک از تهران به این نقطه مهاجرت کرده و سکونت انتخاب کرده‌اند؛ اما روستای هرکیان جدید، بدلیل رانش زمین بر اثر زلزله ۶۹ در نتیجه تخلیه از مکان پراکنده قدیمی به صورت مجتمع شکل گرفته است. بقیه روستاهای دهستان مورد مطالعه دارای بافت پراکنده می باشند، در روستاهای کلاشم و گزکرک هر کدام یک دامدار سکونت دارد که دامدار کلاشمی از قبول طرح ساماندهی و خروج دام از جنگل خودداری می کند که این عملکرد یک دامدار گویای سودآوری این بخش برای یک خانواده دامدار است؛ و تائیدی بر فرضیه‌ها می‌باشد. دهستان رستم‌آباد شمالی بدلیل برخورداری از اقلیم مناسب، محل استقرار دو واحد دامپروری غیرفعال در اسکلک، پنج واحد مرغدتری فعال در روستاهای دیزکوه، اسکلک، خولک، پیرسرا، دو واحد استخر ماهی سردآبی در دیزکوه و رشترو، یک واحد غیرفعال پرورش ماهی گرم آبی در اسکلک می‌باشد که مرغداری‌ها و استخرها کمتر از ظرفیت اسمی فعال هستند و به طور متوسط روزانه برای ۵۰ نفر اشتغال‌زایی کرده‌اند؛ یعنی ۲۳/۴۷ از ۲۷/۰۷ شاغلین دهستان در این واحدها به کار مطمئن با برخورداری از مزایای تأمین اجتماعی اشتغال دارند.

$$\text{نفر جمعیت فعال} = 788 = 2478 \times \frac{31}{8}$$

$$\text{نفر جمعیت شاغل} = 213 = 788 \times \frac{27}{07}$$

$$x = \frac{50 \times 100}{213} = 23/47$$

یافته‌های تحقیق

منابع کتابخانه‌ای و میدانی مورد مطالعه جملگی گواهی می دهند که ناحیه مطالعاتی با توجه به دارا بودن ویژگی‌های خاص برای دامداری مناسب است. اهم یافته‌ها عبارتند از:

- مناسبت ساختار محیطی محدوده برای دامداری.
- ساختار محیطی از نظر توپوگرافی، اقلیم، منابع آب، خاک، پوشش گیاهی بستر لازم را برای دامداری فراهم کرده است.
- توان غذایی محدوده برای تعلیف دام
- دارا بودن توان برآورده کردن نیازهای غذایی دام با توجه باینکه در گذشته نه چندان دور حداقل ۱۵۰۰۰ رأس دام در این محدوده تعلیف می شده‌اند. از آن جمله فقط یک مرد دامدار که فاقد فرزند بوده با دارا بودن دو همسر و دو نوکر خانوادگی و دو اسب در روستای خالی از سکنه فعلی چشمه سر دارای هزار راس گوسفند و بز بوده است!
- خروج ساکنان روستای توسه رود از شمول طرح ساماندهی
- کلیه ساکنان روستای توسه رود با طی مسیرهای قانونی این روستا را از شمول طرح خروج دام از جنگل خارج کردند که تائیدی بر فرضیه‌ها است.
- کیفیت برگ درختان محدوده مطالعاتی

برگ درختان پهن برگ از نظر مواد غذایی با غذای فرآوری شده غلات رقابت می کند از آن جمله برگ درخت کوف از تیره درخت افرا (که به زبان محلی ککم KECAM) گفته می شود بنا به اظهار یکی از دامداران روستای اسکلك برابر سبوس گندم مواد غذایی دارد و موجب افزایش تولیدات دامی می شود.

- کیفیت دانه درخت بلوط

دانه درخت بلوط غذای مورد علاقه دامها بوده و حاوی مواد پروتئینی است که پس از طی دوره رشد از درخت جدا شده و در زیر درختان بلوط می ریزد و مورد استفاده دام قرار می گیرد.

- کیفیت پیله درخت للکی

پیله درخت للکی (اغاغیا) مورد علاقه زیاد دام است و سرشار از پروتئین و انرژی است که دامداران برای ذخیره کردن آن به عنوان غذای زمستانی بخصوص هنگام برف که دام قادر به خروج از آغل نیست به دام می دهند و از انجام هزینه مراحل ذخیره سازی نیز نه تنها نگران نیستند بلکه به تجربه دریافته اند که بازدهی آن بیش از هزینه های مربوط میباشد.

- ذخیره سازی برگ درختان

برگ درختان انجیری (اسندار osendar به زبان محلی) و بلوط (مازو Mazoo به زبان محلی) را دامداران در مهر و آبان هر ساله در دسته های کوچک برای خوراک زمستانی دامها بخصوص بره های نوزاد که قادر به خروج از آغل نیستند را در تنه درختان بارتفاع دو تا سه متر ذخیره می کنند و در زمستان در صورت نیاز به عنوان خوراک دام استفاده می کنند.

- انواع گیاهان قابل رویش تنه درختان در زمستان

لشک و سیاه واش (نوعی گیاه پیچک که در فارسی به عشقه معروف است) که در تنه درختان خاص بخصوص درخت انجیری که بیشترین توان بازدهی لشک، LELSHK را دارد، در پائیز و زمستان مورد استفاده دامداران این دهستان برای تعلیف دامها قرار میگیرد و از بازدهی خیلی خوبی برخوردار است.

- انواع گیاهان مقوی

وجود گیاهان و یونجه وحشی و شت واش، بنفشه، پامچال، مونه نوع قدیمی آن مرغوبتر از نوع جدید آنست، شلاش، زرگست (بسیار کم است) ولی باندازه سبوس ارزش غذایی دارد و مورد علاقه دامهاست، لشک، سیاه واش، منابع غذایی مقوی برای دام ها در زمستان است که توسط دامدار از تنه درخت جدا می شود و در اختیار دام ها قرار می گیرد.

- اثر پوشش گیاهی در کاهش گرمای تابستان

پوشش گیاهی از شدت گرمای تابستان می کاهد و هر چه از جلگه سفیدرود به طرف دامنه ها و ارتفاعات پیش رویم هوا خنکتر و مطبوع تر و عاری از حشرات موذی می شود که گرمای تابستان را برای دامها قابل تحمل می کند.

- مناسبیت جلگه سفیدرود برای تعلیف دام

جلگه سفیدرود نیز دارای پوشش گیاهی لازم پس از برداشت محصول برنج برای تعلیف دامها میباشد.

- وجود چشمه ساران

جاری بودن آب گوارای در جریان چشمه ساران در رشد دامها بسیار موثر است.

• نزدیکی دهستان به بازارهای مصرف

نزدیک بودن دهستان به بازارهای مصرف رشت، رودبار، رستم‌آباد، امامزاده‌هاشم و قرارگیری بر سر راه رشت به تهران، هم هزینه کمتری را بر تولید کننده برای عرضه محصولات به بازارهای مصرف تحمیل می‌کند هم محصول تازه به مصرف کننده میرسد.

• رضایت دامدار از شغل خودش

یک دامدار می‌گفت دامداری بهترین شغل و دام بهتر از طلاست.

• عدم قبول برخی دامداران از طرح خروج دام از جنگل

در اسکلك، خولک، کلاشم سه دامدار از پذیرش طرح خروج دام از جنگل خودداری کرده حتی دامدار خولکی فقط به‌عنوان حق الامتیاز، مبلغ پنجاه میلیون تومان را در سال ۱۳۸۴ پذیرفته و معتقد است با این مبلغ نمی‌تواند در اطراف شهرها هزینه‌های اسکان و جاری خانواده یازده نفری اش را در آینده تامین کند.

• رضایت دامدار که طرح ساماندهی را پذیرفته: یک دامدار از چند دامدار کلاشمی که طرح خروج دام از جنگل را پذیرفته، اظهار می‌دارد که با دامداری یازده فرزند و خود و همسرش جمعاً سیزده نفر را ارتزاق کرده که اکثر فرزندان با استفاده از دامداری مدارج عالی تحصیلات دانشگاهی را نیز گذرانده‌اند.

جدول شماره ۳: قوت‌های ناحیه مورد مطالعه

رتبه	ضرب ثانویه	ضرب اولیه	ضرب نهایی	قوت
۴	۰/۰۹۳	۹۱۶	۰/۳۷۲	۱ اشتغال‌زایی ناشی از فعالیت‌های دامداری توسعه روستایی را در ابعاد مختلف آن امکان‌پذیر می‌سازد.
۴	۰/۱۱۴	۱۱۱۹	۰/۴۵۶	۲ جایگاه اقتصاد معیشتی مبتنی بر فعالیت‌های دامداری بر توسعه روستایی قابل توجیه است.
۳	۰/۰۹۶	۹۴۸	۰/۲۸۸	۳ ساختار محیطی محدوده مورد مطالعه برای دامداری مناسب است.
۳	۰/۰۹۵	۹۳۲	۰/۲۸۵	۴ تأمین غذای پروتئینی جمعیت محلی، ناحیه‌ای، ملی و صدور مازاد تولید بمنظور تأمین بخشی از ارز مورد نیاز کشور به نسبت تعداد دام دهستان مورد مطالعه.
۴	۰/۱۰۱	۹۹۸	۰/۴۰۴	۵ احساس خوداتکایی، آزادی، مردم سالاری، توانمندی، مسئولیت آگاهانه، توسعه و توسعه پایدار روستایی.
۳	۰/۰۹۴	۹۲۶	۰/۲۸۲	۶ توان بالقوه محیطی در تأمین غذای دام و آب مورد نیاز که از مخروط افکنه‌های آن خارج می‌شود.
۴	۰/۱۰۱	۹۹۸	۰/۴۰۴	۷ کیفیت و راندمان پروتئینی برگ و دانه و گیاهانی که در تنه و شاخه‌های درختان می‌روید.
۴	۰/۱۰۱	۹۹۶	۰/۴۰۴	۸ حاشیه سفیدرود پس از برداشت محصول از مزارع برنج، برای چرای دام در پاییز و زمستان مناسب است.
۴	۰/۱۰۳	۱۰۱۸	۰/۴۱۲	۹ بازار مصرف شهرهای رشت، رودبار، رستم‌آباد، سایر مراکز جمعیتی به دهستان مورد مطالعه نزدیک می‌باشد و لذا هزینه فروش کمتری دارد.
۴	۰/۱۰۱	۹۹۶	۰/۴۰۴	۱۰ فاصله ۲۰ کیلومتری دهستان از کشتارگاه صنعتی رشت موجب تقلیل هزینه فروش دام کشتاری می‌باشد.
-	۰/۹۹۹	۹۸۴۸	۳/۷۱۱	جمع

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۴: ضعف‌های ناحیه مورد مطالعه

رتبه	ضرب ثانویه	ضرب اولیه	ضرب نهایی	ضعف
۲	۰/۰۸۹	۸۵۱	۰/۱۷۸	۱ مثن بودن دامداران (بیشتر از ۶۰ سال)
۴	۰/۱	۹۵۶	۰/۴	۲ عدم استقبال فرزندان دامداران از تداوم دامداری
۴	۱/۰۸	۱۰۳۰	۰/۴۳۲	۳ کاهش سطح مزارع و باغات دهستان بدلیل مهاجری‌پذیری و احداث بناهای جدید
۴	۰/۱۰۴	۹۹۱	۰/۴۱۶	۴ افزایش اتومبیل و ایجاد مزاحمت در تردد دامها هنگام عبور از حاشیه راههای روستایی برای رسیدن به چراگاه
۳	۰/۰۹۳	۸۸۶	۰/۲۷۹	۵ نامناسب بودن برخی از راههای روستایی
۳	۰/۰۸۶	۸۱۹	۰/۲۵۸	۶ عدم وجود صنایع تبدیلی تولیدات دامی در دهستان مورد مطالعه
۳	۰/۰۹۵	۹۰۵	۰/۲۸۵	۷ فروش تولیدات به روش سنتی
۴	۰/۱۰۹	۱۰۴۰	۰/۴۳۶	۸ عدم اطلاع دامداران از روش اصولی تولید خوراک دام در دامداری با هزینه کمتر
۴	۰/۱۰۶	۱۰۰۸	۰/۴۲۴	۹ عدم اطلاع دامداران از میزان بازدهی انواع خوراک دام
۴	۰/۱۰۶	۱۰۱۲	۰/۴۲۴	۱۰ عدم اطلاع دامداران از روش صحیح فروش دام و نیز قیمت دام در موقع معامله
-	۰/۹۹۶	۹۴۹۸	۳/۵۳۲	جمع

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۵: فرصت‌های ناحیه مورد مطالعه

ردیف	فرصت	ضریب اولیه	ضریب ثانویه	رتبه	ضریب نهایی
۱	دسترسی آسان و کم هزینه به دامهای بومی در آغاز فعالیت دامداری یا افزایش دام دامدار فعال	۱۰۱۲	۰/۱	۴	۰/۴
۲	عضویت در تعاونی دامداران در روستا و دهستان بمنظور برخورداری از خوراک یارانه‌ای دام	۹۸۹	۰/۹۸	۳	۰/۲۹۴
۳	برخورداری از تسهیلات بانکی	۹۵۹	۰/۹۵	۲	۰/۱۹
۴	اخذ پروانه بهره‌برداری دامهای شیری یا گوشتی و برخورداری از بهره بانکی یارانه‌ای برای دامهای شیری	۱۰۰۳	۰/۹۹	۴	۰/۳۹۶
۵	قرارگیری تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی پس از اخذ پروانه بهره‌برداری	۱۰۴۰	۰/۱۰۳	۴	۰/۴۱۲
۶	برخورداری از مزایای تأمین اجتماعی پس از رسیدن به بازنشستگی	۱۰۲۷	۰/۱۰۱	۴	۰/۴۰۴
۷	افزایش تمایل فعالیتهای دامداری بالقوه محدوده مورد مطالعه	۹۶۸	۰/۹۵	۲	۰/۱۹
۸	افزایش آگاهی های زیست محیطی مردم بومی و کمک به حفظ محیط زیست	۹۹۲	۰/۹۸	۲	۰/۱۹۶
۹	سرمایه گذاری شرکتها و مؤسسات خصوصی از خارج محدوده	۱۰۷۱	۰/۱۰۶	۱	۰/۱۰۶
۱۰	افزایش توجه و حمایت مسئولان کشور از توسعه روستایی با رویکرد اشتغال‌زایی و کسب درآمد و در نتیجه تثبیت جمعیت	۱۰۲۷	۰/۱۰۱	۴	۰/۴۰۴
	جمع	۱۰۰۸۸	۰/۹۹۶		۲/۹۹۲

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۶: تهدیدات ناحیه مورد مطالعه

ردیف	تهدید	ضریب اولیه	ضریب ثانویه	رتبه	ضریب نهایی
۱	وجود بیماری های واگیر فصلی	۹۸۲	۰/۱۰۴	۴	۰/۴۱۶
۲	کمبود یا نبود داروهای مؤثر و گران بودن آنها	۹۶۸	۰/۱۰۳	۴	۰/۴۱۲
۳	عدم کارایی واکسن های داخلی	۹۵۰	۰/۱۰۱	۳	۰/۳۰۳
۴	ضعف مدیریت دولتی در چرخه دامداری ها	۹۴۹	۰/۱۰۱	۳	۰/۳۰۳
۵	گران بودن هزینه بیمه دام	۹۱۸	۰/۹۷	۱	۰/۰۹۷
۶	عدم تناسب هزینه بیمه خسارت پس از تلف شدن دام بیمه شده با قیمت روز دام	۱۰۱۲	۰/۱۰۷	۴	۰/۴۲۸
۷	گران بودن تسهیلات بانکی	۹۹۰	۰/۱۰۵	۴	۰/۴۲
۸	گران بودن و گاهی نبود خوراک دام در پاییز و زمستان	۱۰۰۳	۰/۱۰۶	۴	۰/۴۲۴
۹	عدم خرید تضمینی تولیدات دامی توسط دولت به نحوی که دامدار راضی باشد	۷۰۴	۰/۰۷۵	۱	۰/۰۷۵
۱۰	عدم ارائه خدمات ترویجی توسط سازمان‌های ذیربط	۹۰۸	۰/۹۶	۲	۰/۱۹۲
	جمع	۹۳۸۴	۰/۹۹۵		۳/۰۷

منبع: یافته‌های پژوهش

راهبردهای حداکثر - حداکثر (نقاط قوت و فرصت‌ها): SO

در این بخش از نقاط قوت برای حداکثر بهره‌برداری از فرصت استفاده می‌گردد.

دسترسی آسان به دام هزینه‌ها را کاهش و سود را افزایش می‌دهد و چون دامهای بومی در برابر انواع امراض مقاوم هستند و تلفات به حداقل یا صفر خواهد رسید و موجبات تداوم اشتغال‌زایی فراهم خواهد شد که اثر این روند بر اقتصاد معیشتی، توسعه روستایی را در ابعاد مختلف آن امکان‌پذیر کرده و جایگاه آن را بر توسعه روستایی توجیه پذیر می‌کند. ۲- در بهره‌برداری بهینه از ساختار محیطی با تاکید بر حفظ محیط زیست و عضویت در تعاونی دامداران از خوراک ارزانتر در کنار خوراک طبیعی در بهره وری بیشتر دام استفاده شود، اما داشتن پروانه بهره‌برداری بمنظور شناسنامه دار شدن و شناخته شدن برای برخورداری از مزایای آن الزامی می‌باشد. ۳- در نتیجه برخورداری از آزادی، از حداکثر ظرفیت بالقوه محدوده مطالعه در ایجاد و تقویت و افزایش واحدهای دامداری اقدام گردد. ۴- در استفاده از توان بالقوه محیطی در تأمین غذای دام، برای حفظ محیط زیست به شاغلین آموزش های لازم برای حفظ

محیط زیست داده شود. ۵- کیفیت و راندمان پروتئینی برگ و دانه درختان موجب رشد مناسب و بازدهی دام می‌گردد و در نتیجه افزایش تولید نسبت به جذب سرمایه گذار در صنایع مربوط به تولیدات دامی اقدام گردد. ۶- مزارع حاشیه سفید رود بستر مناسبی برای تغذیه دام‌ها در زمستان است که از بهره‌برداری محیط‌های عمومی می‌کاهد و نیز بهره‌برداری تناوبی از منابع مختلف موجب تقویت این محیط‌ها خواهد شد و گردش دام در مزارع و پخش طبیعی کود حیوانی بطور مجانی، هم تقویت مزرعه را بدون هزینه دربر دارد و هم از هزینه زارع می‌کاهد از این فرصت حداکثر بهره‌برداری باید صورت گیرد. ۷- نزدیکی بازار مصرف به محدوده مورد مطالعه فرصتی است برای عرضه تولیدات با هزینه کمتر و تولید بیشتر که در نتیجه آن با افزایش درآمد دامداران شاغل، افراد بیکار به اشتغال در این زیربخش کشاورزی ترغیب خواهند شد و موجب تثبیت جمعیت خواهد شد و با کمک افزایش و حمایت مسئولان ذیربط در آماده سازی بستر لازم برای متقاضیان فعالیت در این زیربخش و نیز حمایت از شاغلین، حرکت به سوی توسعه و توسعه پایدار روستایی فرصت خوبی خواهد بود.

راهبردهای حداکثر - حداقل (فرصت و ضعف): OW

در این راهبرد باید با استفاده از فرصت‌ها، نقاط ضعف را کاهش یا از بین برد.

۱- تهیه دام‌های بومی از محدوده مورد مطالعه برای افراد مسن هزینه کمتری را دربر خواهد داشت، از این فرصت، ضعف مسن بودن در جایگزینی یا خرید و فروش را کاهش یا از بین خواهد برد.

۲- به‌منظور ترغیب افراد بیکار و یا تداوم کار شاغلین از طریق تعاونی دامداران خوراک ارزاتر در اختیار شاغلین قرار گیرد و با صدور پروانه‌های مربوط نسبت به بیمه کردن ذینفعان اقدام گردد تا به آینده مطمئن امیدوار باشند در این صورت فرزندان دامداران و دیگران از دامداری استقبال خواهند کرد.

۳- به تناسب تعداد دام قسمتی از جنگل تحت عنوان قُرق در اختیار دامدار قرار گیرد و در جهت حفظ جنگل تعهدات لازم از بهره بردار گرفته شود که هم از جنگل استفاده بهینه نماید و هم از تخریب جنگل و قطع درختان تنومند چند ده ساله و گاه‌ها بیش از صد سال توسط قاچاقچیان چوب حفاظت نماید؛ که به این ترتیب ضعف کاهش سطح مزارع و باغات جبران خواهد شد و آگاهی‌های زیست محیطی و حفاظت از محیط افزایش خواهد یافت و نیز وجود اتومبیل و تبعات منفی ناشی از آن از میان خواهد رفت. ۴- ایجاد صنایع تبدیلی تولیدات دامی توسط اشخاص حقیقی و حقوقی موجبات جذب تولیدات دامی و تبدیل آن‌ها را فراهم نموده و لذا فروش تولیدات دامی از سنتی به صنعتی با بهره‌وری بیشتر و اشتغال‌زایی تغییر روش خواهد داد. ۵- با افزایش توجه و حمایت مسئولان کشور از ابعاد توسعه روستایی با رویکرد اشتغال‌زایی و کسب درآمد و تثبیت جمعیت، وظیفه اداره ترویج کشاورزی را از طریق آموزش به دامداران برای تولید خوراک دام به روش اصولی با هزینه کمتر و میزان بازدهی انواع خوراک و نیز روش صحیح فروش و یا خرید دام‌ها سنگین‌تر می‌کند و در صورت اجرای این موارد ضعف ناآگاهی‌های شغلی دامداران برطرف خواهد شد.

راهبردهای حداقل - حداکثر (تهدیدها و نقاط قوت): ST

در این راهبرد باید برای دوری از تهدیدها، نقاط قوت را افزایش داد.

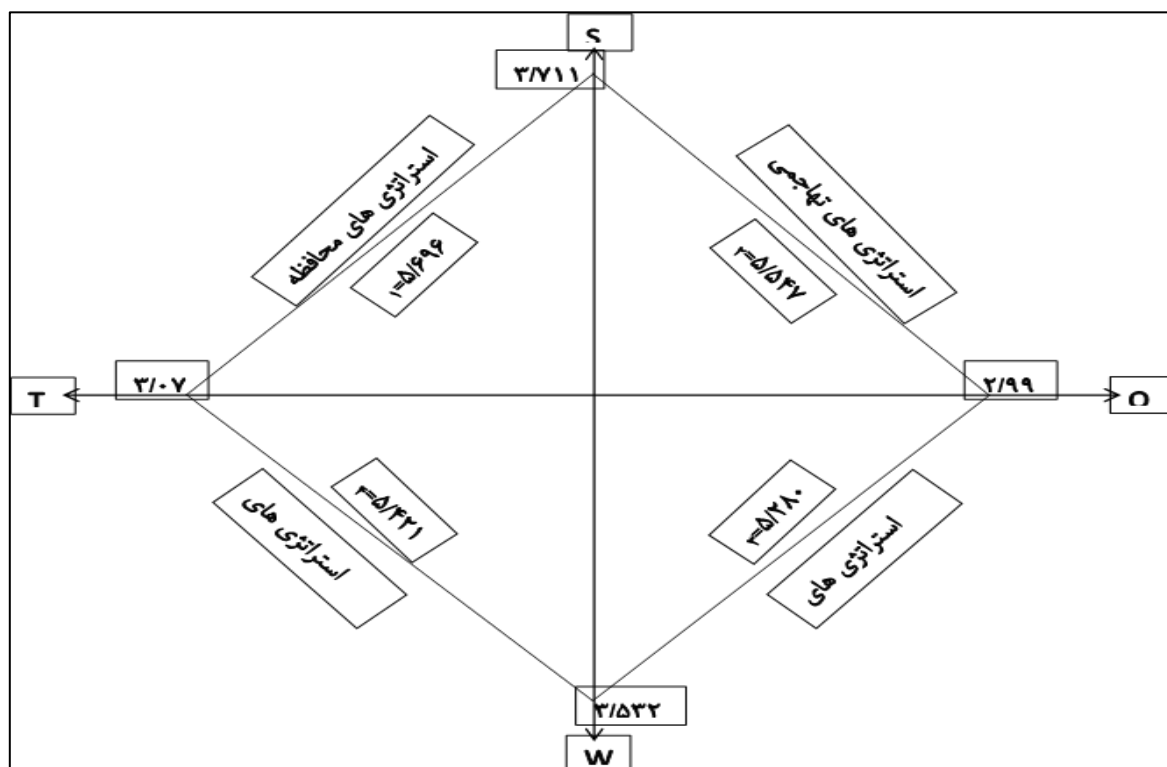
۱- در مبارزه با بیماری‌های فصلی که تب برفکی حادثترین آن است، لازم است اداره دامپزشکی با آگاهی دادن دامداران در واکسینه کردن دام قبل از شیوع بیماری و چند بار در سال، این تهدید را محو و یا آثار زیانبار آن را به حداقل برساند. ۲- با توزیع بموقع داروهای موثر با قیمت یارانه‌ای طبق نظر کارشناسان زیر بط از تلفات دام‌ها جلوگیری به عمل آمده و تهدید به قوت تبدیل خواهد شد. ۳- داروهای استاندارد جهانی در اختیار دامدار قرار گیرد. ۴- سازمان‌های ذیربط، بخصوص زیر بخش امور دام جهاد کشاورزی، طبق برنامه‌ریزی در جهت ارتقاء سطح آگاهی‌ها و توانائی‌های شاغلین دامداری اقدام نماید. ۵- اولاً بیمه دام‌ها مجانی گردد و در غیر این صورت به حداقل انجام گیرد. ۶- خسارت دام‌های بیمه شده در صورت تلف شدن به قیمت روز بازار آزاد پرداخت گردد. ۷- تسهیلات ارزان قیمت و بازپرداخت در سررسید سالانه تحت نظارت در اختیار دامدار قرار گیرد. ۸- با تقویت تعاونی‌های دامداران روستا، دهستان، شهرستان و استان و پرداخت یارانه، خوراک ارزان در اختیار دامدار قرار گیرد تا درآمد بیشتر گردد و در این صورت با امید و پشتکار بیشتر ادامه خواهند داد. ۹- خرید تولیدات دامی توسط دولت یا کارخانجات به نحوی که رضایت حداکثری دامدار حاصل گردد. ۱۰- خدمات ترویجی از جهات مختلف و مستمر از طریق ادارات ذیربط در اختیار دامداران قرار گیرد.

راهبردهای حداقل - حداقل (تهدیدها و نقاط ضعف): WT

این راهبرد ترکیبی از نقاط ضعف و تهدیدهاست. در این حالت هدف از تعیین راهبرد، کاهش نقاط ضعف و دوری از هر گونه تهدید می‌باشد. ۱- با دادن امتیازهای تشویقی به جوانان آنان را به دامداری ترغیب نموده و با اقدامات لازم و بموقع توسط سازمان‌های ذیربط از ابتلاء به بیماری‌های فصلی جلوگیری به عمل آید و نیز داروهای واکسن‌های لازم و ارزان قیمت به موقع در اختیار دامدار قرار گیرد. ۲- برای محدودیت‌های عبور و مرور دام‌ها برای دامداری-های سنتی حريم تعیین گردد و با اعمال مدیریت دولتی در چرخه امور دام از صدور پروانه‌های ساخت و ساز در این حرائم جلوگیری به عمل آید. ۳- با ایجاد صنایع تبدیلی و یا خرید متناسب با قیمت روز تولیدات دامی، حمایت-های لازم دولتی از دامدار به عمل آید و نیز نسبت به ارزان کردن و یا مجانی کردن بیمه دام‌ها در جهت تقویت این واحدهای کوچک اقدام به عمل آید. ۴- کلاس‌های ترویجی و آموزشی در جهت بالا بردن سطح آگاهی دامداران در زمینه‌های روش مناسب و ارزان تولید خوراک دام، میزان بازدهی خوراک، روش سودمند فروش دام و تولیدات آن‌ها، پرداخت تسهیلات کم بهره، تأمین خوراک یارانه‌ای در پائیز و زمستان، خرید تضمینی تولیدات دامی توسط دولت به قیمت روز بازار آزاد.

حال، نوع راهبرد مناسب را برای:

- ۱- اشتغال‌زایی ناشی از فعالیت‌های دامداری توسعه روستایی را در ابعاد مختلف آن امکان‌پذیر می‌سازد.
 - ۲- جایگاه اقتصاد معیشتی مبتنی بر فعالیت‌های دامداری بر توسعه روستایی توجیه‌پذیر است را مشخص می‌کنیم.
- چهار نوع راهبرد داریم؛ راهبردهای تهاجمی، راهبردهای تدافعی، راهبردهای رقابتی، راهبردهای محافظه‌کارانه. نقاط قوت ۳/۷۱۱ نقاط ضعف ۳/۵۳۲ فرصت ۲/۹۹۲ تهدیدها ۳/۰۷

شکل شماره ۱: نمودار سوات موضوع مورد مطالعه

منبع: یافته‌های پژوهش

بر طبق نتیجه به دست آمده، راهبردهای تبیین آثار اقتصاد معیشتی (دامداری) بر توسعه محدوده مطالعاتی دهستان رستم آباد شمالی به راهبردهای محافظه کارانه نزدیک می‌باشد.

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

فرضیه اول: به نظر می‌رسد بین اشتغال‌زایی ناشی از فعالیت‌های دامداری و ابعاد مختلف توسعه روستایی رابطه معناداری وجود دارد.

H0: بین اشتغال‌زایی ناشی از فعالیت‌های دامداری و ابعاد مختلف توسعه روستایی رابطه وجود ندارد.

H1: بین اشتغال‌زایی ناشی از فعالیت‌های دامداری و ابعاد مختلف توسعه روستایی رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۷: تحلیل فرضیه اول پژوهش

R	R2	p. value
۰/۸۱	۰/۶۷	۰/۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

داده‌های آماری به وسیله نرم افزار spss تجزیه و تحلیل گردید که در نتیجه آن ضریب همبستگی (R) بین دو متغیر اشتغال‌زایی ناشی از فعالیت‌های دامداری و ابعاد مختلف توسعه روستایی ۰/۸۱ و ضریب تعیین کنندگی (R2) ۰/۶۷ به دست آمدند یعنی ۶۷ درصد از تغییرات ابعاد مختلف توسعه روستایی تابع متغیر مستقل اشتغال‌زایی ناشی از فعالیت‌های دامداری است و ۳۳ درصد عوامل دیگر (متغیرهای غیرقابل کنترل) دخیل هستند از آنجایی که p. value برابر ۰/۰۰ شده است بنابراین فرضیه مورد پژوهش معنادار است.

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد بین جایگاه اقتصاد معیشتی مبتنی بر فعالیت‌های دامداری و توسعه روستایی رابطه معناداری وجود دارد.

H0: بین جایگاه اقتصاد معیشتی مبتنی بر فعالیت‌های دامداری و توسعه روستایی رابطه معناداری وجود ندارد.

H1: بین جایگاه اقتصاد معیشتی مبتنی بر فعالیت‌های دامداری و توسعه روستایی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره ۸: تحلیل فرضیه دوم پژوهش

R	R2	p. value
۰/۸۰	۰/۶۴	۰/۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

داده‌های آماری به وسیله نرم افزار spss تجزیه و تحلیل گردید که در نتیجه آن ضریب همبستگی (R) بین دو متغیر جایگاه اقتصاد معیشتی مبتنی بر فعالیت‌های دامداری و توجیه پذیر بودن در توسعه روستایی ۰/۸۰ و ضریب تعیین کنندگی (R2) ۰/۶۴ به دست آمدند یعنی ۶۴ درصد از تغییرات توسعه روستایی مبتنی بر توجیه پذیر بودن جایگاه اقتصاد معیشتی در آن است و ۳۶ درصد عوامل دیگر (متغیرهای غیرقابل کنترل) دخیل هستند از آنجایی که p. value برابر ۰/۰۰ شده است بنابراین فرضیه مورد پژوهش معنادار است.

ناحیه مطالعاتی برای دامداری مستعد است که با ایجاد و انتشار واحدهای کوچک دامداری بر اساس نظریه انتشار، اشتغالزایی در محدوده مورد مطالعه افزایش یافته و پدیده بیکاری به حداقل خواهد رسید. شاغلین این واحدهای نوپا در مدت زمان حداکثر ۶ ماه، در صورتی که در مراحل تولید، پشتکار و کارایی و علاقه مورد نیاز را داشته باشند از درآمد مکفی منتفع گردیده ضمن برخورداری از پشتوانه‌های مختلف حاصل از کار تولیدی این زیربخش کشاورزی بخصوص مزایای سازمان تامین اجتماعی به آینده‌ای مطمئن دست یافته و دارای یک زندگی سالم گردیده و به دلیل اینکه از نظر شغل و کسب درآمد به آرامش خیال خواهند رسید خود را در کلیه امور محل سکونت مثل امور سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی شریک دانسته در نتیجه ناحیه مطالعاتی در مسیر توسعه روستایی قرار خواهد گرفت.

وضعیت فعلی امنیت غذایی خانوارهای مطالعه شده بیانگر متفاوت بودن وضعیت امنیت غذایی خانوارهای روستایی مناطق مختلف آب و هوایی است؛ به طوری که خانوارهای منطقه سرد و معتدل از امنیت غذایی بالاتری برخوردارند؛ پس از آن به ترتیب خانوارهای مناطق معتدل و گرم و خشک قرار دارند. این امر میتواند ناشی از متغیر بودن تولیدات کشاورزی در طول سال در مناطق مختلف باشد. (ministry of agriculture 2010) (فصل نامه پژوهش‌های روستایی ۱۳۹۵، ۲۶۶)

آب و هوای هر منطقه نقش بسزایی در امنیت غذایی خانوارهای روستایی دارد. مساعد بودن شرایط آب و هوایی هر منطقه، امنیت غذایی ساکنان را بهبود می‌دهد؛ زیرا وقتی که منطقه‌ای شرایط آب و هوایی مطلوبی داشته باشد، به دنبال آن شرایط کشاورزی نیز بهبود و گسترش می‌یابد و میتوان بسیاری از محصولات کشاورزی را در این منطقه کشت کرد. ساکنان این مناطق با تنوع محصولات روبه رو خواهند بود که این امر امکان دستیابی به محصولات کشاورزی متنوع را فراهم می‌کند (turrell, et al, 1996) از جنبه‌های دسترسی به انواع مواد خوراکی، دسترسی فیزیکی است که شامل موجود بودن مواد خوراکی در منطقه است. (smith, amani, & Jensen, 1999)

در منطقه مطالعه شده در این پژوهش، خانوار هایی که بر اساس شرایط آب و هوایی، محصولات را کشت و استفاده می‌کنند، به این دسته از محصولات دسترسی فیزیکی بیشتر و آسانتری دارند و بالعکس؛ در مناطقی که تولیدات کشاورزی محدود است، میزان دسترسی فیزیکی به برخی محصولات کمتر است که این مسئله در بلند مدت نامنی غذایی را برای ساکنان به دنبال خواهد داشت (hamilton,&cook,2000 bickel,nord,price). این امر می‌تواند در استفاده یا عدم استفاده از مواد خوراکی خانوارهای روستایی و به دنبال آن دستیابی به امنیت غذایی تاثیر بسزایی داشته باشد؛ زیرا نبود شناخت از مواد خوراکی و چگونگی مصرف آنها از موانع مهم تغذیه سالم به شمار می‌آید (pawlak& Colby,2009). از طرف دیگر، این امر زمینه ساز سو تغذیه از دریافت نکردن کالری و مواد مغذی مورد نیاز بدن خانوارهای روستایی می‌شود.

در این تحقیق دریافتیم نگرش شناختی افراد در دو منطقه آب و هوایی سرد و معتدل و گرم و خشک نسبت به مواد غذایی و تغذیه تفاوت دارد؛ زیرا وقتی در یک منطقه محصولات متنوعی کشت شود، افراد آن منطقه شناخت بیشتری نسبت به این محصولات پیدا می‌کنند و قیمت محصول نسبت به مناطقی که به لحاظ آب و هوایی امکان کشت این محصولات را ندارند، کمتر است و همین امر می‌تواند در استفاده یا عدم استفاده از بسیاری از مواد خوراکی در خانوارهای روستایی تاثیر بسزایی داشته باشد.

بر اساس داده‌های مرکز آمار، منطقه سرد و معتدل از نظر کشاورزی بیشترین سطح تولید را نسبت به دو منطقه آب و هوایی گرم و خشک و معتدل دارد (statistical center of iran,2001) در چنین وضعیتی به دلیل نبود شناخت کافی از مواد خوراکی و نقش آنها در سلامت، میزان استفاده از مواد مغذی و به تبع آن کالری مورد نیاز بدن پایین می‌آید و این امر موجب تصمیم‌گیری خانوارها برای استفاده یا عدم استفاده از اقسام مواد خوراکی می‌شود، لذا در خانوار های روستایی پیامدهایی از قبیل نامنی غذایی و سوء تغذیه به وجود می‌آید. یافته‌های این تحقیق بیانگر آن است نگرش رفتاری خانوارهای مطالعه شده نسبت به مواد غذایی در راستای رسیدن به امنیت غذایی، در منطقه سرد و معتدل با دو منطقه گرم و خشک و معتدل تفاوت دارد. غروی نخجوانی (۲۰۰۶)، اسمیت و همکاران (۱۹۹۹) و یلدیریم و سیلان (۲۰۰۸) نیز به چنین نتایجی دست یافته‌اند. در چنین وضعیتی فرهنگ تغذیه خانوارهای روستایی در مناطق مختلف بر اساس شرایط آب و هوایی منطقه و شناخت آن ها از مواد غذایی و تصمیم‌گیری برای استفاده یا عدم استفاده از انواع مواد غذایی تاثیر می‌پذیرد. (azar,1998).

فرهنگ تغذیه هر منطقه با شرایط حاکم بر آن منطقه وابستگی تام دارد و مواد غذایی موجود و در دسترس، در صورتی توسط عموم مصرف می‌شوند که با فرهنگ غذایی حاکم بر آن منطقه مغایرت نداشته باشد (robinson,2000). در این تحقیق دریافتیم که فرهنگ تغذیه خانوارهای روستایی دو منطقه سرد و معتدل و گرم و خشک با هم تفاوت دارد و در منطقه سرد و معتدل، بیش از منطقه گرم و خشک است. این نکته بیانگر آن است که برای تحقق امنیت غذایی، فرهنگ و سواد تغذیه‌ای و باورهای افراد نسبت به تغذیه و مواد غذایی در راستای استفاده صحیح و کافی از مواد غذایی پایین است. این امر حاکی از آن است که خانوارها از مواد غذایی مفید موجود در خانه نیز استفاده بهینه نمی‌کنند؛ بنابراین می‌توان دریافت که دسترسی اقتصادی به منابع غذایی، لزوماً استفاده بهینه از منابع در دسترس خانوار را تأمین نمی‌کند بلکه عامل اصلی فرهنگ تغذیه است (azar,1998). نتایج این مطالعه بیانگر متفاوت بودن

وضعیت امنیت غذایی خانوارهای روستایی مناطق مختلف آب و هوایی است؛ به طوری که خانوارهای منطقه سرد و معتدل امنیت غذایی بیشتری دارند؛ پس از آن به ترتیب خانوارهای مناطق معتدل و گرم و خشک امنیت غذایی دارند. (فصل نامه پژوهش های روستایی، ۱۳۹۵: ۲۶۶)

منابع

- آسایش - استعلاجی، حسین - علیرضا، ۱۳۹۴، اصول و روش های برنامه ریزی ناحیه ای، تهران - نمای دانش
- آسایش - قنبری، حسین - نوذر، ۱۳۸۵، مقدمه ای بر اقتصاد روستایی ایران، دانشگاه آزاد اسلامی کرمانشاه - طاق بستان
- آسایش - مشیری، حسین و سیدرحیم، ۱۳۸۴، روش شناسی و تکنیک های تحقیق علمی در علوم انسانی با تاکید بر جغرافیا، تهران - قومس
- آسایش، حسین، ۱۳۸۲، برنامه ریزی روستایی در ایران، دانشگاه پیام نور
- آسایش - فلاح تبار، حسین - نصرالله، ۱۳۹۲، شناخت شناسی روستا، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح
- آقاجانی، عبدالکریم، ۱۳۷۸، تاریخ تالش در گستره تاریخ ایران، انا
- آمار، تیاسن، نوری نائینی، ۱۳۹۴، توسعه یعنی آزادی، تهران - نشر نی
- آمار، تیمور، ۱۳۸۲، ضرورت تحول در کارکرد اقتصادی نواحی روستایی، رساله دکتری دانشگاه تهران، استاد راهنما، سید رحیم مشیری، استادان مشاور، پرویز کردوانی و مسعود مهدوی.
- آنتونی - فیلیپ، گیدنز - ساتن، ۱۳۹۵، جامع شناسی (جلد ۱)، نائینی، تهران - نشر نی
- آنتونی - فیلیپ، گیدنز - ساتن، ۱۳۹۵، جامع شناسی (جلد ۲)، نائینی، تهران - نشر نی
- استعلاجی - ولی شریعت پناهی، علیرضا - محمدمجید، ۱۳۹۲، جغرافیای انسانی ایران، تهران - سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح
- ازکیا - غفاری، بهره برداری از انرژی خورشیدی در مناطق روستایی، فصل نامه تحقیقات جغرافیای انسانی شماره ۸۷ سال چهل و ششم بهار ۱۳۹۳.
- ایروانی، محمدرضا و جواد ترکان، سنجش نگرش خانوارهای عشایری در زمینه ی اسکان و مشکلات موجود: بررسی موردی عشایر عرب جرقویه، فصل نامه روستا و توسعه سال ۸ شماره ۱ بهار ۱۳۸۴.
- باقری - علی، ۱۳۸۵، نقش دامداری در توسعه روستایی با تاکید بر مکان یابی بهینه مراکز جمع آوری شیر در دهستان رودبنه لاهیجان، پایان - نامه تحصیلی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی رشت، استاد راهنما دکتر نصرالله مولایی هاشجین، استاد مشاور دکتر علیرضا کشور دوست.
- بانک جهانی، ترجمه علی اکبر زارعی، عبدالله باقری، ۱۳۸۹، مدیریت پایداری اراضی، بانک جهانی
- پاپلی یزدی و ابراهیمی، محمدحسین و محمدمامیر، ۱۳۸۷، نظریه های توسعه روستایی، تهران - سمت
- پاپلی یزدی، محمدحسین، نظری درباره مدیریت و مالکیت مراتع، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی شماره ۳ سال پنجم پاییز ۱۳۶۹.
- پایداری دیزگانی، حسین، بررسی جامع وضعیت اقتصادی تولید شیر در استان فارس.
- پرسا، رولان، ۱۳۷۱، جمعیت شناسی آماری، محمد سید میرزایی، موسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی
- پورفیکوهی - مارسل بازن، علی، ۱۳۸۳، دامداری و زندگی شبانی در گیلان، سیروس سهامی، دانشگاه آزاد اسلامی رشت.
- پورطاهری - دیگران، تبیین عوامل موثر بر ارتقای رفاه اجتماعی در مناطق روستایی، فصل نامه پژوهش های جغرافیای انسانی شماره ۴ سال چهل و هفتم زمستان ۱۳۹۴
- جمعه پور، محمود، ۱۳۸۷، مقدمه ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی دیدگاهها و روش ها، تهران - سمت
- حافظ نیا، محمدرضا، ۱۳۸۶، مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران - سمت
- حسینی ابری، سید حسن، ۱۳۸۳، مدخلی بر جغرافیای روستایی ایران، دانشگاه اصفهان
- رکن الدین افتخاری، عبدالرضا، ۱۳۹۳، بنیان های نظریه ای برنامه ریزی کالبدی مناطق روستایی، تهران - بیاد مسکن انقاب اسلامی ایران

- رحیمی سوره، صمد، ۱۳۷۶، تحلیلی بر تنگناهای اساسی و چشم‌انداز آینده مراکز جمع‌آوری شیر در مناطق روستایی در ۵ استان.
- رحیمی سوره، نوری نائینی، صمد، محمد سعید، ۱۳۷۳، تخصیص منابع و اقتصاد مقیاس در تولید شیر در ایران در شهرستان ارومیه.
- رضوانی، محمدرضا، ۱۳۸۷، مقدمه ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران، تهران- قومس
- رضوانی، ارزیابی توسعه یافتگی بخش مسکن در سطوح ناحیه‌ای با بهره‌گیری از مدل تحلیلی عاملی، فصل نامه پژوهش های جغرافیای انسانی شماره ۳ سال چهل و هفتم پاییز ۱۳۹۴
- روزبهان، محمود، ۱۳۷۱، مبانی توسعه ی روستایی، دانشگاه شهید بهشتی.
- روزبهان، محمود، ۱۳۸۷، مبانی توسعه اقتصادی، انتشارات تابان
- زنجانی، حبیب ا...، ۱۳۸۲، روستا، جمعیت، توسعه، فصلنامه روستا و توسعه، دوره نهم، شماره ۳۳.
- سهامی، سیروس، ۱۹۶۵، اقتصاد روستایی و زندگی دهقانی در گیلان، انتشارات دانشگاهی فرانسه
- شاریه، ژان برنار، ۱۹۸۸، شهرها و روستاها، سیروس سهامی، نیکا- مشهد
- شرفی، لیدا، بررسی عوامل موثر بر توان سازگاری کشاورزان در برابر تغییرات اقلیم، فصلنامه پژوهش های روستایی دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران شماره ۳ دوره ۶ پاییز ۱۳۹۴.
- شکوئی، حسین، ۱۳۸۳، اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا، گیتاشناسی، اول
- شکوئی، حسین، ۱۳۸۶، جغرافیای کاربردی و مکتبهای جغرافیائی، به نشر
- شکیبا، مهدی، شناسایی عوامل تایین کننده فقر چند بعدی در مناطق روستایی ایران، فصلنامه پژوهش های روستایی دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران شماره ۴ دوره ۶ زمستان ۱۳۹۴.
- شمس‌الدین شهباز، مکان‌یابی ایجاد مراکز جمع‌آوری شیر و ارزیابی مراکز موجود در چهار شهرستان شهرکرد، بروجن، فارسان و اردل استان چهارمحال بختیاری
- شوماخر، ارنست اف، ۱۳۹۲، کوچک زیباست، علی رامین، تهران- نشر سروش
- طالب، مهدی، ۱۳۷۶، مدیریت روستایی در ایران، دانشگاه تهران
- قربانی، مهدی، تحلیل و ارزیابی سرمایه اجتماعی شبکه‌های خرد توسعه در راستای توسعه پایدار محلی (مطالعه مورد: پروژه بین‌المللی RFLDL شهرستان سرايان)، فصلنامه پژوهش های روستایی دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران شماره ۳ دوره هفتم پاییز ۱۳۹۵.
- قره باغیان، مرتضی، ۱۳۸۷، اقتصاد رشد و توسعه، نشر نی، جلد اول
- قرب، مهدی، ۱۳۸۸، تحلیلی جغرافیایی از ساختار اقتصادی - اجتماعی نیمه کوچ‌نشینان شهرستان شفت، پایان‌نامه تحصیلی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی رشت، استاد راهنما دکتر شهاب نوبخت، استاد مشاور دکتر شهرام امیر انتخابی.
- کردوانی، پرویز، ۱۳۷۸، جغرافیای خاکها، انتشارات دانشگاه تهران
- کردوانی، پرویز، ۱۳۸۱، منابع و مسائل آب در ایران، انتشارات دانشگاه تهران
- کشوردوست، علیرضا، ۱۳۸۷، مکتبهای جغرافیایی، رشت- بازرگان
- کوپاهی، مجید، ۱۳۷۳، اصول اقتصاد کشاورزی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ پنجم.
- کیاند، عزیز، ۱۳۶۹، تغییر به جای کوچ، تحول به جای اسکان، سازمان امور عشایری.
- گنجی، محمدحسن، ۱۳۶۷، جغرافیا در ایران از دارالفنون تا انقلاب اسلامی، انتشارات آستان قدس مشهد
- لهاسائی زاده، عبدالعلی، ۱۳۷۲، جامعه شناسی کشاورزی، انتشارات اطلاعات تهران
- لینچ، کنت، ۱۹۹۹، روابط متقابل شهر و روستا در جهان در حال توسعه، نصرالله فلاح تبار، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح
- متوسلی، بررسی رابطه‌ی بین کارآفرین، محیط کسب و کار و توسعه اقتصادی در کشورهای عضو دیده بان جهانی کارآفرینی (GEM)، فصل نامه پژوهش های جغرافیای انسانی شماره ۸۴ سال چهل و پنجم تابستان ۱۳۹۲

- مرادی نژاد، همایون، شناسایی و رتبه بندی عوامل موثر بر ایجاد خوشه‌های کسب و کار روستایی در شهرستان چرام، فصلنامه پژوهش های روستایی دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران شماره ۳ دوره هفتم پاییز ۱۳۹۵.
- مشیری - مولایی هشجین، سید رحیم نصرالله، ۱۳۷۹، درآمدی بر اقتصادی کوچ نشینان ایران، قومس مشیری، سید رحیم، ۱۳۷۲، جغرافیای کوچ نشینی، سمت
- مشیری، سید رحیم، ۱۳۸۵، کوچ نشینی، سمت
- مطیعی لنگرودی، حسن، ۱۳۸۶، برنامه‌ریزی روستایی با تاکید بر ایران، جهاد دانشگاهی مشهد
- مطیعی لنگرودی، سید حسن، ۱۳۷۸، جغرافیای اقتصادی ایران، جهاد دانشگاهی مشهد
- مولایی هشجین، نصرالله، ۱۳۷۴، پژوهشی در ساختار جمعیتی منطقه زلزله زده رودبار گیلان، موسسه جغرافیایی انتشارات ارشاد
- مولایی هشجین، نصرالله، ۱۳۷۸، بررسی نظام عملکرد دامداری سنتی در جوامع نیمه کوچ نشین غرب گیلان به منظور امکان سنجی تثبیت جمعیت و تحول شیوه معیشت دامداری
- مولایی هشجین، نصرالله، ۱۳۸۴، بررسی قلمرو ایلی و برنامه‌ریزی آن در بین نیمه کوچ‌نشینان گیلان، مطالعه موردی: (اسالم - تالش).
- مهدوی، مسعود، ۱۳۷۲، بررسی و شناخت جغرافیایی منابع آبی روستاهای ایران، موسسه انتشارات جهاد دانشگاهی
- نوبخت، محمداقبر، ۱۳۹۲، روش تحقیق پیشرفته، ناشر مجمع تشخیص مصلحت نظام
- وودز، مایکل، ۱۳۹۰، جغرافیای روستایی، محمدرضا رضوانی، انتشارات دانشگاه تهران
- وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۷۷، مطالعات توسعه کشاورزی حوزه آبریز سفیدرود، مرداب، تالش، دامداری، جلد ۱۲
- وزارت کشور، معاونت برنامه‌ریزی تهران.
- سازمان نقشه برداری کشور - تهران.
- استاندارداری گیلان
- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان (۱۳۸۳)، آمارنامه استان گیلان، سالنامه آماری.
- سالنامه آماری استان گیلان، ۱۳۸۶.
- اداره کل جهاد کشاورزی گیلان
- اداره کل منابع طبیعی گیلان
- اداره کل بنیاد مسکن گیلان
- سازمان آب منطقه‌ای گیلان
- سازمان هواشناسی گیلان
- کتابخانه‌های دانشگاه آزاد رشت
- اداره دامپزشکی رودبار
- اداره کشاورزی رودبار
- منابع طبیعی رودبار
- مرکز خدمات کشاورزی رستم‌آباد